

TEKST: KARINA LUISE ANDERSEN

FOTO: DANIEL HJORTH

”Socialt udsatte mennesker går lige så meget op i deres sundhed som alle andre”

Nina Brünés

– faglig koordinator for socialsygeplejerskerne i Region Hovedstaden



Karina Luise Andersen er
cand. mag. og redaktør på STOF



ILDSJÆLENE

'Ildsjælene' er en artikelserie, hvor der i hvert nummer af STOF vil være et portræt af en medarbejder, der brænder helt særligt igennem i sit arbejde på rusmiddelfeltet. Hvis du kunne tænke dig at nominere en kollega til at blive portrætteret i serien, er du velkommen til at skrive en mail til stof@crf.au.dk, hvor du beskriver din kollegas navn, job og kontaktinformation samt et par linjers motivation om, hvorfor netop denne kollega bør portrætteres som en ildsjæl i STOF.

Nina Brúnés er hende, der gjorde det. Fik en idé og gjorde den til virkelighed. Og skabte dermed en funktion i sundhedsvæsenet, som hedder socialsygeplejersken. En funktion, som dagligt gør en stor forskel for rigtig mange mennesker. Nina er 50 år, blev uddannet som sygeplejerske i 1998 og arbejdede herefter som gadesygeplejerske i seks år. Hendes erfaring fra disse år gav hende idéen til at skabe en særlig sygeplejestilling, som skulle være målrettet socialt udsatte patienter. Hun kontaktede Bispebjerg Hospital, som ansatte hende som landets første socialsygeplejerske. Hendes motivation for at arbejde med socialt udsatte mennesker startede allerede som studerende.

”I min sidste praktik som sygeplejestuderende passede jeg en stofbruger, der var indlagt over mange uger. Hospitalets behandling af denne patient tydeliggjorde for mig, at der ikke blot var stor ulighed, men også stor uretfærdighed i mødet med vores sundhedsvæsen, hvis man er anderledes eller lever et liv, som gennemsnittet ikke forstår, eller som vi ikke anerkender som det gode, sunde og rigtige liv. Patientens mor og søster var begge døde af overdoser, og i journalen var nærmeste pårørende en sygeplejerske i Vestre Fængsel. Dette menneskes behandlingsforløb på hospitalet tydeliggjorde for mig, at vi ikke alle har samme muligheder eller rettigheder. Hverken i livet generelt eller i kontakten med vores etablerede sundhedsvæsen,” fortæller Nina Brúnés og fortsætter:

”I min afsluttende eksamensopgave valgte jeg så at skrive om stofbrugeres oplevelser under hospitalsindlæggelse. Jeg opsøgte og interviewede en række stofbrugere både i BrugerForeningen [forening for aktive stofbrugere] og på Maria Kirkeplads på Vesterbro. Der tegnede sig et billede af stofbrugere, som ikke kun oplevede ulighed i behandling, men også en stigmatiserende og fordomsfuld tilgang til dem som mennesker og som patienter – udelukkende fordi de brugte stoffer eller havde udviklet en afhængighed af rusmidler. Siden har jeg været drevet af en stærk indignation over den ulighed og uretfærdighed, der eksisterer, og jeg brænder for at nuancere forforståelsen af socialt udsatte og skabe lige adgang til sundhed og udbytte af behandling. Og det er også det, der virkelig driver mit arbejde: at jeg gerne vil have, at faglighed, og ikke forforståelser, bliver tilgangen og standarden – også når vi behandler socialt udsatte patienter.”

Socialsygeplejerskerne findes i dag i alle regioner, undtagen Region Nordjylland. **Udbredelsen af socialsygeplejerskerne har Nina Brúnés en stor del af æren for. Ikke alene fordi hun skabte funktionen som socialsygeplejerske, men også fordi hun sørgede for, at den ikke kun skulle begrænse sig til Bispebjerg Hospital.**

”Det har været et kæmpe privilegium at få mulighed for at iværksætte ordningen med socialsygeplejersker. Fra at starte med at beskrive og metodeudvikle funktionen via puljemidler og forsøgsordninger til at være med til at få det i drift ikke kun i Region Hovedstaden, men også i de øvrige regioner, så vi nu har socialsygeplejersker på næsten alle hospitaler i Danmark, har været en meget spændende proces. Også fordi vi har været heldige, at der har været politisk bevågenhed på at reducere ulighed i sundhed, og der var socialsygeplejerskerne et konkret svar på noget af denne udfordring,” siger Nina og fortsætter:

”Fra starten ønskede jeg dog, at socialsygeplejersker efterhånden skulle blive overflødige, men vi har måttet sande, at de specialistkompetencer, som socialsygeplejerskerne besidder, ikke kan forventes hos alle sygeplejersker. Så den store udfordring ligger i at sikre, at vi fortsat ansætter socialsygeplejersker med de rette kompetencer. Det er ikke nok at have store bankende hjerter for socialt udsatte. Som en patient engang sagde til mig: ”Jeg har brug for jeres hjerner og ikke jeres hjerter”. Det skal ledelsen på de enkelte hospitaler forstå og være ydmyg overfor. Ellers svigter vi ikke kun de socialt udsatte patienter, men også alt det sundhedsfaglige personale, der kalder på faglig sparring, når de står i et konkret patientforløb, som kan være ganske komplekst og udfordrende.”

Lighed i sundhed må ikke hvile på den enkelte socialsygeplejerskes skuldre

I dag arbejder Nina Brúnés som faglig koordinator for socialsygeplejerskerne i Region Hovedstaden, hvor hun bl.a. har ansvaret for at skabe en ensartet faglig kvalitetssikring og -udvikling af socialsygeplejerskefunktionen samt er med til at ansætte nye socialsygeplejersker. Hun står også til rådighed med hensyn til at give faglige råd og sparring til socialsygeplejerskerne i regionen. Derudover fungerer hun som talsperson i Region Hovedstaden for socialsygeplejerskefunktionen og bidrager med sin mangeårige viden om socialt udsatte menneskers møde med sundhedsvæsenet og om

ulighed i sundhed, fx ift. undervisning af fagpersonale eller eksterne samarbejdspartnere. Sidst, men ikke mindst, er hun også involveret i flere forsknings- og udviklingsprojekter.

”Jeg er bl.a. med til at undersøge forekomsten af KOL [Kronisk Obstruktiv Lungesygdom] blandt socialt udsatte mennesker, hvoraf mange slet ikke ved, at de har sygdommen. Jo tidligere KOL opdages, desto bedre er muligheden for at begrænse konsekvensen og forebygge forværring i sygdomsudviklingen, så jeg synes, vi har en stærk forpligtelse til at afbøde konsekvenserne og hjælpe folk til at blive undersøgt og sat i behandling,” fortæller Nina Brünés og fortsætter:

”Jeg er også involveret i et projekt sammen med NGO'en 'Social Sundhed', som skal understøtte, at socialt udsatte mennesker får hjælp til at komme til deres ambulante kontroller. Der er mange udeblivelser, og det vil vi dels forebygge og dels undersøge hvorfor. Og så har jeg også i samarbejde med Røde Kors været med til at skabe oprettelsen af et omsorgscenter for patienter, som er hjemløse, og som ellers ville være blevet udskrevet fra hospitalet til gaden. De kan nu få 14 dages gratis ophold på omsorgscentret efter udskrivelse, hvor de modtager omsorg og sygepleje. Vi ved fra en effektevaluering, vi lavede, at det ikke blot giver øget livskvalitet for patienterne, men at det også kan betale sig sundhedsøkonomisk. De gode erfaringer med omsorgscentret har medført, at der nu er etableret omsorgscentre i tre regioner – og det fjerde er på vej.”

Det er dog vigtigt for Nina Brünés at fastslå, at selvom socialsygeplejersken gør en stor forskel for socialt udsatte patienter i sundhedsvæsenet, så må deres indsats ikke stå alene i skabelsen af en mere lige adgang til sundhed.

”Indsatsen for at skabe bedre forhold for socialt udsatte patienter må ikke alene hvile på den enkelte socialsygeplejerskes skuldre. Vi må ikke udvikle et parallelsystem indenfor hospitalets rammer, hvor socialt udsatte patienter udelukkende tilses og behandles af socialsygeplejersker og socialoverlæger. Socialt udsatte skal have den samme specialistbehandling som alle andre borgere. En vigtig del af socialsygeplejerskernes arbejde er derfor også at dele ud af vores faglige viden til vores kolleger i sundhedsvæsenet, og ikke mindst også dele ud af vores faglige tilgang,” understreger Nina og uddyber:

”Jeg ser det som min vigtigste opgave at skabe en mere lige adgang for alle til behandling, men også at skabe lige udbytte af den behandling, vi tilbyder som sundhedsvæsen. Det kan i praksis betyde uens behandling, idet socialt udsatte mennesker skal modtage en behandling, der måske på nogle områder må adskille sig fra det, vi forstår ved vanlig, god og rigtig behandling. Vi må tilpasse behandlingen den virkelighed, den enkelte lever i. Nogle vil kalde det ”de muliges kunst”, men jeg vil mene, at vi skal tilbyde en behandling med udgangspunkt i skadesreducerende principper. Og der, hvor vi som socialsygeplejersker måske ikke kan skabe mere forståelse og sympati for socialt udsatte patienter, der må vi så arbejde systematisk på at skabe øget faglig viden og en øget professionalisme i tilgangen, baseret på den skadesreducerende tilgang krydret med empati og medmenneskelighed.”

Det bankende hjerte er ikke nok

Selvom denne artikel er et portræt af Nina Brünés som en faglig og medmenneskelig ildsjæl, så minder hun om, at vi skal huske at se på socialsygeplejersker som andet og mere end det. **I det hele taget er det et afgørende spørgsmål for Nina Brünés, at det at ændre på uligheden i sundhedsvæsenet også handler om noget så 'simpelt' som at have et så professionelt sundhedsvæsen som muligt, hvor patienten bliver set på med klare faglige øjne som et unikt menneske med unikke behov, og lade disse behov – og intet andet – afgøre, hvilken hjælp der gives.**

”Jeg bliver ofte mødt med, at vi socialsygeplejersker er ildsjæle med store bankende hjerter. Det bliver selvfølgelig sagt som en kompliment, men jeg mener, vi skal have ændret den retorik. Socialt udsatte mennesker har ikke brug for at blive mødt af bankende hjerter. De har brug for at blive mødt og behandlet med høj faglighed, stor integritet og selvfølgelig også med empati. Og så er jeg af den grundholdning, at vi som fagprofessionelle over en bred kam er forpligtet til at gøre opmærksom på og adressere, når vi er vidne til ulighed og uretfærdighed. Ligegyldigt om uretfærdigheden er strukturel eller kulturel. Det er ikke at være ildsjæl. Det er at være etisk forpligtiget til at være vedholdende i ulighedens og uretfærdighedens navn. Det er at være professionel i sit virke. Og det kan godt betale sig at undre sig og at undre sig højlydt. Men når man vælger at undre sig højlydt, så gør det fagligt og sagligt. Forholdene KAN ændre sig, vi behøver

STOF NR. 45 / SOMMER 2023



ikke stiltiende at acceptere, at sådan er det nu engang,” erklærer Nina Brúnés og uddyber:

”Jeg er meget optaget af, hvordan vi indretter et sundhedsvæsen, så dem, der har mindst, får mest. Lige nu tegner der sig en virkelighed, hvor de patienter med flest ressourcer og et godt netværk også er dem, der får mest. Jeg under alle patienter, at de får præcis det, de har brug for. Hverken mere eller mindre. Og her er der behov for mere ligevægt; vi skal turde tage denne store og svære diskussion både politisk, men også i praksis,”

Og så har hun en pointe, som hun mener er afgørende for, at vi også som samfund forstår socialt udsatte menneskers helbredssituationer bedre:

”Jeg vil gerne slå fast, at socialt udsatte mennesker går lige så meget op i deres sundhed som alle andre. De er lige så bekymrede og lige så optagede af deres helbred. Selvom det i nogens optik kunne se anderledes ud, når de ikke tager deres medicin, udebliver fra ambulante kontroller, går fra en behandling, før den er afsluttet, eller fortsætter med at drikke trods alkohols skadelig virkning. Der er altid en forklaring og en grund, som ligger milevidt fra at være ligeglad med sig selv. Derfor vil jeg anbefale altid at være nysgerig og spørge åbent, også selvom vi tror, at vi allerede kender svaret,” siger hun og afslutter:

”Jeg er meget optaget af, at vores etablerede sundhedsvæsen fortsat forpligtes til at løfte opgaven med at inkludere socialt udsatte patienter – om det er i hospitalsregi, egen læge eller kommune. Vi skal samarbejde tæt med civilsamfundsorganisationer, som kan noget særligt. Men det må aldrig blive civilsamfundets opgave at løfte en velfærdssamfundsopgave. Vi må ikke acceptere en opgaveglidning væk fra det specialiserede område. NGO’erne skal være et supplement – og aldrig et alternativ. Ellers risikerer vi at udvikle et parallelsamfund, hvor de socialt udsatte ekskluderes og lever og dør i en parallelverden. Det må vi ikke acceptere.”

Udover sit daglige arbejde som fagkoordinator for socialsygeplejerskerne i Region Hovedstaden er Nina Brúnés også medlem af Rådet for Socialt Udsatte, Region Hovedstadens Udsatteråd samt er næstformand i bestyrelsen på Mændenes Hjem i København. Hun er desuden en del af flere fag- og arbejdsgrupper og styrelser, som har fokus på kvalitetssikring i arbejdet med socialt udsatte mennesker i hospitalsregi.